

Innehållsförteckning

1. Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning	3
2. Översikt av strategisammanhanget	4
2.1 Förändringar i strategisammanhanget.....	4
2.2 Sveriges roll i strategisammanhanget	5
2.3 Synergier med andra svenska strategier	6
3. Resultatredovisning	7
3.1 Sidas bidrag till förändring på strateginivå.....	7
Tabell 3A. Utbetalade medel och antal insatser per stödområde 2021.	9
Tabell 3B. Utbetalade medel och antal insatser per globalt mål (Agenda 2030) 2021.....	9
Tabell 3C. Sannolikheten att insatserna når sina mål.	10
3.2 Stödområde 1: Ökad ekonomisk integrering med EU och marknadsekonomisk utveckling	10
3.2.1 Mål 1 Stärkt kapacitet hos institutioner för fortsatt ekonomisk integrering med EU ...	10
3.2.2 Mål 2 Konkurrenskraftiga små och medelstora företag som utgör en större del av ekonomin.....	10
3.3 Stödområde 2: Stärkt demokrati, ökad respekt för mänskliga rättigheter och en mer utvecklad rättsstat.....	11
3.3.1 Mål 3: En mer effektiv offentlig förvaltning med stärkt administrativ kapacitet att genomföra reformer för EU-närmandet	11
3.3.2 Mål 4: Offentliga tjänster levereras av bättre kvalitet utifrån principer om icke-diskriminering och lika rättigheter och med minskad korruption	12
3.3.3 Mål 5: Ett mer effektivt rättsväsende, som i högre utsträckning garanterar rätten till en rättvis rättegång i enlighet med europeisk standard	13
3.3.4 Mål 6: Minskat könsrelaterat våld, hatbrott och människohandel	13
3.3.5 Mål 7: En mer demokratisk och effektivare polisstyrka.....	14

3.3.6	Mål 8: Ett mer pluralistiskt civilt samhälle inklusive politiska partier med starkt folklig förankring	14
3.3.7	Mål 9: Förbättrade förutsättningar för befolkningens demokratiska ansvarsutkrävande och deltagande i politiska processer inklusive främjande av fria val	15
3.3.8	Mål 10: Friare och mer oberoende medier	15
3.3.9	Mål 11: Att partnerländerna i högre grad uppfyller internationella och nationella åtaganden för mänskliga rättigheter, jämställdhet (inklusive EU:s strategi för jämställdhet), och icke-diskriminering	15
3.3.10	Mål 12: Kvinnor och män har i högre utsträckning samma makt att forma samhället och sina egna liv.	16
3.3.11	Mål 13: Ökat förtroende och försoning mellan parterna i och mellan länderna.....	17
3.4	Stödområde 3: Stärkt miljömässigt ansvarstagande hos allmänhet, näringsliv och civilsamhälle	17
3.4.1	Mål 14: Att partnerländerna i högre grad uppfyller EU:S regelverk och internationella överenskommelser för miljö, klimat och energi	17
3.4.2	Mål 15: Stärkt miljömässigt ansvarstagande hos allmänhet, näringsliv och civilsamhälle	18
3.4.3	Mål 16: Mer hållbar samhällsservice inom områden som vatten och avlopp, avfallshantering, energieffektivisering och förnybar energi	18
4.	Implikationer för den nuvarande strategin	20

1. Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning

Stödområde 1: Ökad ekonomisk integrering med EU och marknadsekonomisk utveckling

- 1: (VB) Förstärkt kapacitet bland institutioner för att fortsätta den ekonomiska integreringen med EU
- 2: Konkurrenskraftiga små och medelstora företag som utgör en större del av ekonomin

Utv.

Relevans

Stödområde 2: Stärkt demokrati, ökad respekt för mänskliga rättigheter och en mer utvecklad rättsstat

Med fokus på stärkt offentlig förvaltning och rättsväsende

- 3: Mer effektiv offentlig förvaltning

- 4: Offentliga tjänster av hög kvalitet

- 5: Ett mer effektivt rättsväsende

- 6: En minskning av könsrelaterat våld, hatbrott och människohandel

- 7: (WB) Mer demokratisk och effektiv polisstyrka

Med fokus på stärkt åtnjutande av mänskliga rättigheter och stärkta möjligheter att utöva demokratiskt inflytande

- 8: Ett mer pluralistiskt civilsamhälle

- 9: Förbättrade förutsättningar för demokratiskt ansvarsutkrävande och deltagande i politiska processer

- 10: Friare och mer oberoende media

- 11: Högre uppfyllande av internationella och nationella åtaganden för mänskliga rättigheter, jämställdhet och icke-diskriminering

- 12: Kvinnor och män har i högre utsträckning samma makt att forma samhället och sina liv

- 13: Ökat förtroende och försoning mellan parter i långdragna konflikter

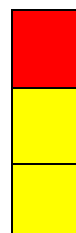

Stödområde 3: Förbättrad miljö och begränsad klimatpåverkan samt stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan och klimatförändringar

- 14: Samarbetsländerna stärker sin efterlevnad av EU:s regelverk och internationella avtal om miljö, klimat och energi

- 15: Bättre ansvarstagande på miljöområdet hos allmänheten, privat sektor och civilsamhället

- 16: Hållbarare offentliga tjänster på områden som vatten och avlopp, avfallshantering, effektiv energianvändning och förnybar energi

2. Översikt av strategisammanhanget

Totalt strategibelopp:	Utbetalat belopp hittills:	Antal insatser 2021:
10 550 MSEK	10 620* MSEK, varav 768 MSEK för Kosovo	24

* Inklusive utbetalningar som gjorts 2021 mot Strategin för Reformsamarbete med Västra Balkan och Turkiet 2021-2027

2.1 Förändringar i strategisammanhanget

Under 2021 var det huvudsakligen tre områden med förändringar på Västra Balkan som även avspeglade situationen i Kosovo. Det första är instabiliteten vad gäller **försoningen** efter kriget, det andra är **effekterna av covid-19**, som ledde till en generell minskning av BNP med 5 % i regionen, vilket drabbade Albanien och Kosovo allra värst. Det tredje området är **situationen för unga människor**, och den växande andelen som vill lämna regionen.¹

Respekten för mänskliga rättigheter har också försämrats på grund av pandemin, vilket framför allt har drabbat grupper som funktionshindrade och HBTQ+-personer. Arbetstagarnas rättigheter har också försämrats, särskilt inom byggbranschen. Kvinnors delaktighet i den nationella politiken har ökat men är överlag kvar på en låg nivå, i övriga samhället som exempelvis i arbetslivet, trots att Kosovo har en progressiv och avancerad jämställdhetslag.²

Landet har utmaningar när det gäller **miljöfrågorna** och är starkt beroende av kol som energikälla. Att bygga upp ett tillförlitligt och tillfredsställande energisystem är av stor betydelse för att kunna locka till sig fler privata investeringar i produktiva verksamheter och för att förbättra miljön.³

Vissa **framsteg har gjorts i Kosovo när det gäller korruptionen**. I det senast publicerade Transparency International's Corruption Perception Index 2021 (CPI) har Kosovo klättrat från 104:e till 87:e plats sedan föregående år. Transparency International konstaterar att det visserligen har funnits en instabilitet på grund av många maktskiften på senare år, men att dessa ändå har varit fredliga. Dessutom var det kosovanska parlamentet det enda parlamentet på Balkan som föreslog åtgärder innan beslut togs av regeringen när pandemin kom.⁴

Sedan februari 2021 har den nya regeringen med premiärminister Kurti och det styrande partiet LVV, Lëvizja Vetëvendosje, majoritet i parlamentet, vilket har ökat den **politiska stabiliteten**. Samma sak kan sägas om lokalvalen. Rapporter har visat att valen var fria och att valdeltagandet var högt, vilket resulterade i en dynamisk och mångfärgad politisk representation i de 38 kommunerna.

¹ Sidas Helpdesk on Human Security and Humanitarian Assistance, 2021, Regional conflict analysis of the Western Balkans, 2021, Western Balkan.

² OECD, Development Pathways; Multi-dimensional Review of the Western Balkans, 2021, sidan 35, 354-355.

³ Ibid, sidan 334.

⁴ Transparency International, 2022, Corruption Perceptions Index, CPI, 2021, for Eastern Europe & Central Asia: [CPI 2021 for Eastern Europe & Central Asia:...](https://www.transparency.org/en/cpi/2021/en/cpi-2021-for-eastern-europe-central-asia) - [Transparency.org](https://www.transparency.org)

Ett allvarligt hinder för landets utveckling är att förbindelserna mellan **Serbien och Kosovo** inte har normaliserats, vilket diskuterats inom ramen för den EU-ledda dialogen. Efter de inledande framstegen har processen till stor del gått i stå och den nya regeringen i Kosovo strävar efter att de båda länderna ska behandlas på ett mer jämbördigt sätt. Spänningarna kring införandet av en ömsesidig behandling av registreringsskyltar på fordon i september kan ses mot bakgrund av detta⁵. Några konkreta framsteg kan inte förväntas förrän efter valen i Serbien i april 2022.

I en reflektion över den multidimensionella fattigdomen var 2021 präglad av pandemin som slog hårdast mot de redan utsatta grupperna i samhället. Exempelvis har personer med funktionsvariationer, som även saknar en inkomst, blivit än mer isolerade. Kvinnor och unga som saknar arbete på landsbygden har haft extra svårt att få en dräglig vardag, liksom människor från etniska minoriteter.

2.2 Sveriges roll i strategisammanhanget

Liksom föregående år var Sverige den femte största givaren i Kosovo. Den nya sjuåriga strategin för Västra Balkan och Turkiet som antogs i oktober 2021 visar den svenska regeringens beslutsamhet att bidra till en utveckling på Västra Balkan, inklusive Kosovo, med ett fokus fattigdomsminskning, inom **ramen för det övergripande stödet till Kosovos genomförande av stabiliserings- och associeringsavtalet**. Detta var, och är, ett viktigt budskap från Sverige till alla partner och intressenter.

Tabell 1 Givarkontext

Det totala utvecklingsstödet utgör x % av den nationella budgeten	Strategins andel av det totala utvecklingsstödet utgör 8,5 %
Det finns ingen gemensam givarstrategi	Den gemensamma EU-strategin gäller 2021–2027 Status för EU:s gemensamma programplanering /WBT*:
De fem största givarna (organisationer och/eller länder) är: EU, Tyskland, USAID, Schweiz och Sverige.	Sverige är den femte största givaren. Av EU:s medlemsstater är Sverige näst största givaren.
EU-delegerat samarbete: 14,2 SEK har tagits emot från EU-kommissionen under perioden 2019–2021 inom stödområdet stärkt demokrati.	

I samband med övergången från den gamla till den nya strategin har ambassaden verkat för **jämställdhet** som den viktigaste tematiken i Sveriges normativa dialog under 2021. Sverige ses som en förkämpe i Kosovo när det gäller genderfrågorna. Många aktörer vill stärka sina egna budskap genom att bjuda in den svenska ambassaden som visar stort engagemang för jämställdhet – exempelvis på konferenser, vid möten på ministerierna eller med parlamentariker. Ett aktuellt ämne som varit uppe under 2021 har varit föräldraledighet. Jämställdhetsperspektivet har också starkare integrerats i insatserna. Genom Kosovo Women's network ges till exempel stöd till mindre

⁵ Den serbiske försvarsministern besökte trupperna på två militärbaser nära gränsen till Kosovo, tillsammans med Rysslands ambassadör i Serbien. Serbiens president Vučić varnade för en intervention i Kosovo om serber blev utsatta för allvarliga hot från den etniska albanska majoritetens sida och serbiska stridsflygplan, helikoptrar, stridsvagnar och trupper skickades till gränsen mot Kosovo.

organisationer som arbetar för ökad jämställdhet. Att främja ett **rättighetsbaserat perspektiv** har också varit viktigt, på många olika sätt. På politisk **nivå** är ambassadörens roll av avgörande betydelse. Ambassadören har varit mycket delaktig i dialogen med HBTQ+-grupperna.

Sverige har också verkat för ett rättighetsbaserat perspektiv i **olika insatser**. Till exempel har Sverige i samarbete med paraplyorganisationen Community Development Fund, CDF, stärkt arbetet **med personer med funktionsvariationer**. Med hjälp av CDF-nätverket Kosovo Disability Forum, bildades förra året ett nationellt råd för funktionshindrade personer.⁶

Vad gäller **Team Sweden** så har ambassaden haft ett nära samarbete med svenska myndigheter. Till exempel är Statistiska centralbyrån, Skatteverket och Naturvårdsverket mycket aktiva i Kosovo och tillsammans med dem främjar Sverige demokratiska värden. Det finns även starka kopplingar till Svenska institutet, som kan utvecklas ytterligare under den nya strategiperioden. Det finns mycket få svenska affärsintressen i Kosovo, vilket blir en utmaning att arbeta med framöver.

I samarbete med **EU har Sverige spelat en unik roll**, inte bara som finansieringspartner utan även som genomförare. Sverige genomför för närvarande ett pågående EU-delegerat projekt på statistikområdet och under 2021 fick Sverige en förfrågan från EU om ytterligare ett program. I den här typen av stora program kan Sverige föra in svenska värden och prioriteringar. Sverige har även varit väldigt aktivt när det gäller EU:s gemensamma programplanering **Working Better Together (WBT)**. Det finns dock utrymme för förbättringar när det gäller synergier.

Under förra året tog Sverige ytterligare steg för att främja miljöarbetet. Med hjälp av stödet från Sverige, där Naturvårdsverket är involverat tillsammans med sin systerinstitution Kosovo Environmental Protection Agency, KEPA, har den kosovanska regeringen förbättrat sin rapportering till EU.

Parallellt med reformsamarbetet arbetar ambassaden aktivt med kampanjer om hållbara luftföroreningar, med ett nytt nätverk av miljöjournalister som syftar till att öka medvetenheten hos allmänheten.

Givarsammansättningen har inte förändrats nämnvärt sedan föregående år. Under de senaste åren har Kosovos regering inte kunnat samla givarna regelbundet, varken på en övergripande eller tematisk nivå. EU-kontoret i Pristina samlar de utländska ambassadörerna, men det finns få tematiska möten kring reformsamarbetet. Givarna träffas dock på egna initiativ i olika frågor. Danmark håller på att återinträda i reformsamarbetet och har efterfrågat råd och samarbete med Sverige.

2.3 Synergier med andra svenska strategier

Den vanligaste formen av samarbete och synergier är med de **andra ambassaderna på Västra Balkan**. Under 2021 träffade teamet i Kosovo teamet i Albanien för att diskutera den pågående

⁶ Annual report, CDF, 2021, sidan 9. Sida ID: 12125.

operationaliseringen av den nya strategin. Det nya området ”Fredliga och inkluderande samhällen” var det gemensamma ämnet, men även förändringsteorin. Cheferna för utvecklingssamarbetet har också fortlöpande hållit **regionala möten** och utbyte har skett rörande tematiska perspektiv.

Det andra området för synergier är kopplingen till **regionala program**. Här är några exempel från 2021:

- **Ett regionalt statistikprogram** har diskuterats och kommer att diskuteras ytterligare för en ny period. Statistiska centralbyrån har hållit regelbunden kontakt med Sida via ambassaden – och med andra ambassader i regionen – för ett systemanalytiskt tillvägagångssätt. Synergier med det pågående EU-delegerade statistikprogrammet har tillvaratagits genom att komplettera pågående verksamheter. Sida hoppas se ett ökat tryck för förbättringar på nationella nivåer, genom en regional kraftanstängning. Genom att samla och synliggöra behovet av statistik från användare i hela regionen kan trycket på förändring ge resultat.
- Det regionala stödet till **Civil Society Development Network, BCSDN**, innefattar Kosovo Civil Society Foundation, KCSF, som får bilateralt stöd. Erfarenheter från KCSF sätts in i ett regionalt sammanhang, så att stödet till BCSDN även kan få effekter nationellt.
- Sida har varit involverad i planeringen av det regionala programmet **UNICEF-Swedish Environmental Protection Agency Partnership for Improved Air Quality in the Western Balkans (2022–2028)** och kommer fortlöpande att följa upp de framsteg som görs.

När det gäller att hitta synergier med andra **tematiska strategier** har täta möten inom de tematiska nätverken ökat kunskaperna. De två intressantaste **tematiska/globala strategierna** för Kosovo är:

- ”Stöd via svenska **civilsamhällesorganisationer**” där Rädda Barnen och Kvinna till Kvinna har verksamhet i Kosovo.
- ”**Kapacitetsutveckling**, partnerskap och metoder som stödjer Agenda 2030 för hållbar utveckling 2018–2022” med det internationella utbildningsprogrammet om könsrelaterat våld.

Även om det är mycket viktigt att dra nytta av synergier, kan det ge upphov till **konkurrens mellan olika partners**. Sida hade till exempel problem med att få olika aktörer att samarbeta inom området jämställdhetsbudgetering och det tog ett tag innan allt började fungera smidigt. Det har dock funnits väl fungerande samarbeten mellan aktörer som Kosovos kommunförbund (Association of Kosovo Municipalities, AKM), som nu planerar att förbättra stadsplaneringen tillsammans med Kulturarv utan gränser (Cultural Heritage without Borders, CHWB).

Slutligen **har förbättringar skett** vad gäller identifiering och utveckling av synergier mellan **de olika resultatområdena**. Rättighetsperspektivet har till exempel blivit mer integrerat i området ekonomisk utveckling. Sidas bedömning är att det är mycket viktigt att identifiera och uppnå konkreta resultat av synergier, men **det här arbetet måste ges utrymme och tid**.

3. Resultatredovisning

3.1 Sidas bidrag till förändring på strateginivå

Sida bedömer att den övergripande insatsen i Sveriges reformsamarbete med Kosovo har varit **tillfredsställande på strateginivå**, med några få undantag. Avsaknaden av ett fullständigt

internationellt erkännande av Kosovo är fortfarande ett stort hinder. Mer än hälften av FN:s medlemsländer har erkänt Kosovo, men några av dem har senare dragit tillbaka sitt erkännande efter diplomatiska framstötter från Serbien. Fem EU-medlemsstater har ännu inte erkänt Kosovo.⁷

En mycket svår del av samarbetet är därför **EU-integreringen**, som är kopplad till strategimålet **”Att partnerländerna i högre grad uppfyller EU:s regelverk och internationella överenskommelser”**. Det har skett framsteg när det gäller landets implementering av stabiliserings- och associeringsavtalet (SAA) med EU. Regeringen var fast besluten att öka implementeringen för att få en mer positiv bedömning i den årliga EU-rapporten i oktober. Det finns emellertid bristande kunskaper om sambandet mellan implementeringen av SAA och områden som arbetslöshet och reform av energisektorn.

EU har trots det visat sig villig att stödja den ekonomiska och politiska utvecklingen i Kosovo genom ett tydligt europeiskt perspektiv. Stabiliserings- och associeringsavtalet, SAA, mellan EU och Kosovo har varit i kraft sedan april 2016. Antagandet av en andra fas av den europeiska reformagendan (ERA 2) och dess handlingsplan, vilken godkändes av den lagstiftande församlingen i oktober 2021, visade på en positiv trend när det gällde Kosovos förnyade engagemang för att genomföra EU-relaterade reformer. Framstegen när det gällde att genomföra ytterligare EU-relaterade reformer var emellertid begränsade.⁸

I det här sammanhanget måste det göras en avvägning när det gäller utformningen av projekt inom reformsamarbetet för att på bästa möjliga sätt bidra till EU-integrationen. Å ena sidan kan aktiviteter på **policynivå** anses vara viktigast, så att det juridiska ramverket finns på plats – exempelvis miljöregelverk.⁹ Å andra sidan behöver Kosovo stöd för **konkreta åtgärder**, som insatser för ny hållbar energi eller för att motverka luftföroreningar. **Det svenska reformsamarbetet gör båda delarna** och reformsamarbetet har banat väg för ett EU-medlemskap för Kosovo.

Ett hinder för en positiv utveckling är **den olösta relationen** mellan Serbien och Kosovo och dess geopolitiska aspekter. Den förvårrade situationen vid gränsen mellan de två länderna i september 2021 var den värsta tilldragelsen på många år. Med tanke på detta och på svårigheterna med EU-integreringen, har Sida haft goda skäl för att **stödja initiativ för att bidra till en demokratisk utveckling och mänskliga rättigheter**. Sveriges insatser för uppbyggnad av institutioner, kvinnors rättigheter och jämställdhet och för att ge röst åt marginaliserade grupper, har utgjort en viktig del av portföljen. Under 2021 har teamet med framgång och i enlighet med strategiplanen, kopplat ihop de olika resultatområdena och integrerat de olika perspektiven, exempelvis rättighetsperspektivet.

⁷ De fem EU-medlemsstater som ännu inte har erkänt Kosovo som stat är Cypern, Grekland, Rumänien, Slovakien och Spanien.

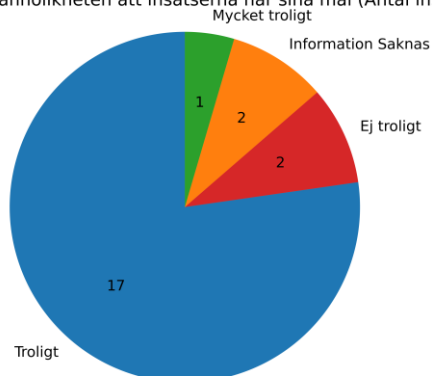
⁸ Commission staff working document, Kosovo 2021 Report, 2021, European Commission, sidan 10.

⁹ EU:s lagstiftning och standarder är uppdelade i 35 kapitel som förhandlas ett i taget. Kosovo behöver till exempel uppfylla kraven i kapitel 27 i EU:s regelverk, vilket är en förutsättning för att kunna bli medlem i EU. Generaldirektoratet för miljö hjälper länderna att förbereda sig för att uppfylla miljödelen i kapitel 27.

Avslutningsvis **fokuserade Sida under 2021 mer på förebyggande åtgärder** än på att hantera direkt stöd, när det gäller **konfliktperspektivet**. Merparten av insatserna har ett integrerat konfliktperspektiv, som **kan fördjupas ytterligare** under den nya strategiperioden. Kopplat hit är också den stora informella ekonomin och den utbredda brottsligheten. Sida har emellertid tidigare beslutat att inte inrikta sig på det sistnämnda, eftersom det finns många andra givare som gör det. Vid operationaliseringen av den nya strategin utgör detta en del av analysen och vidare diskussioner – internt och med andra externa aktörer. Detta arbete påbörjades redan under 2021.

I skrivande stund bedömer Sida att det är troligt att insatserna uppnår sina mål.

Diagram 1 - Sannolikheten att insatserna når sina mål (Antal insatser)

Nyckeltal	Värde
Antal insatser 2021	24,0
Utfall mnkr	77,8 MSEK

Tabell 3A. Utbetalade medel och antal insatser per stödområde 2021.

Stödområde	Utfall mnkr	Antal insatser
WB 2014-2020: B2 - Västra Balkan: Stärkt demokrati, ökad respekt för mänskliga rättigheter och mer utvecklad rättsstat med fokus på ökat åtnjutande av mänskliga rättigheter och stärkta möjligheter att utöva demokratiskt inflytande	41,9	15,0
WB 2014-2020:B1 - Västra Balkan: Stärkt demokrati, ökad respekt för mänskliga rättigheter och mer utvecklad rättsstat med fokus på starkt offentlig förvaltning och rättsväsende	21,4	9,0
WB 2014-2020: A - Västra Balkan: Ökad ekonomisk integrering med EU och marknadsekonomisk utveckling	7,9	7,0
WB 2014-2020:C - Västra Balkan: Förbättrad miljö och begränsad klimatpåverkan och starkt motståndskraft mot miljöpåverkan och klimatförändringar	6,7	7,0

Tabell 3B. Utbetalade medel och antal insatser per globalt mål (Agenda 2030) 2021.

Mål	Utfall mnkr	Antal insatser
16 - Fredliga och inkluderande samhällen	49,4	8,0
8 - Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt	31,0	5,0

5 – Jämställdhet	29,1	6,0
17 - Genomförande och globalt partnerskap	28,8	6,0
13 - Bekämpa klimatförändringarna	17,0	2,0
10 - Minskad ojämlikhet	12,1	2,0
4 - God utbildning för alla	8,7	3,0
11 - Hållbara städer och samhällen	7,7	3,0
1 - Ingen fattigdom	7,0	1,0
15 - Ekosystem och ekologisk mångfald	3,7	2,0
99 - Ej applicerbart	0,7	3,0
6 - Rent vatten och sanitet för alla	– 1,3	1,0

Tabell 3C. Sannolikheten att insatserna når sina mål.

Sannolikhet	Utfall mnkr	Antal insatser
Troligt	392,2	17,0
Ej troligt	75,5	2,0
Information Saknas	2,6	2,0
Mycket troligt	35,6	1,0

3.2 Stödområde 1: Ökad ekonomisk integrering med EU och marknadsekonomisk utveckling

3.2.1 Mål 1 Stärkt kapacitet hos institutioner för fortsatt ekonomisk integrering med EU

Inga insatser har påbörjats för att bidra till detta mål. Andra prioriteringar har gjorts med hänsyn till resurser.

3.2.2 Mål 2 Konkurrenskraftiga små och medelstora företag som utgör en större del av ekonomin

Utvecklingstrend

Under 2021 återhämtade sig Kosovo snabbt från de negativa effekterna av pandemin 2020. Tack vare starka kapital- och likviditetsbuffertar har det finansiella systemet varit motståndskraftigt under 2021. Den ekonomiska aktiviteten ökade med 7,1 procent under 2021¹⁰. Den viktigaste faktorn bakom denna snabba återhämtning var det ökade antalet besök av exilkosovaner som stimulerade ekonomin i kombination med regeringens finanspolitiska reaktion på pandemin. Regeringens åtgärder i form av finansiellt stöd för hushåll och företag, lönetillägg för oumbärlig personal, sysselsättningsstöd samt barn- och mödraskapsbidrag för utsatta hushåll, dämpade chocken för de som drabbades värst av pandemin.

¹⁰ IMF Country report Kosovo, 12 januari 2022, <https://www.imf.org//media/Files/Publications/CR/2022/English/1KOESEA2022001.ashx>, datum 2022-01-27.

Relevans och portfölj

Portföljen innehåller fyra insatser. Två nya insatser beslutades 2021 och de bygger på stöd till små och medelstora företag. Insatserna implementeras av Swisscontact¹¹ och Connecting Natural Values with People (CNVP)¹². Fokus ligger på att få igång företagen, som i första hand sysselsätter kvinnor och ungdomar inom bland annat textil-, trä- och hälsokostbranschen.

Exempel på integrering av mänskliga rättigheter

Danska Flyktingrådet Kosovo (DRC) har sedan 2014 arbetat med att socialt och ekonomiskt stärka etniska minoritetsgrupper i Mitrovicaregionen och andra delar av Kosovo. I statistiskt hänseende tillhör programmet resultatområdet demokrati och mänskliga rättigheter, men det här är ett bra exempel på hur mänskliga rättigheter kan integreras i ett program inom området ekonomisk utveckling.

Projektet har i hög grad inriktats på välfärd och integrering av kvinnor, män, pojkar och flickor som tillhör den romska, ashkaliska och egyptiska befolkningen samt andra etniska minoritetsgrupper. Kvinnor och män startade små företag som visade tillfredsställande resultat under de första åren. Tyvärr drabbade pandemin dessa grupper hårt och kompetensuppbyggnaden för att öka deras anställbarhet var bara effektiv med kompletterande stöd. År 2021 uppgav 63 % av den romska befolkningen i Södra Mitrovica själva att de inte var involverade i någon ekonomisk verksamhet, 32 % försörjde sig på tillfälliga inkomstskapande verksamheter, 4 % var egenföretagare och bara 1 % hade en formell anställning.¹³

Ett mer positivt utfall konstaterades för stödet till småskaligt jordbruk för återvändare i norra Kosovo, med Initiative for Agricultural Development of Kosovo (IADK). I slutet av 2021 hade mer än 88 % av stödmottagarna lyckats öka sina inkomster¹⁴. En viktig framgångsfaktor var att stödet bygger på utveckling av värdekedjor och att insatsen har utformats och genomförts på grundval av detta.

3.3 Stödområde 2: Stärkt demokrati, ökad respekt för mänskliga rättigheter och en mer utvecklad rättsstat

3.3.1 Mål 3: En mer effektiv offentlig förvaltning med stärkt administrativ kapacitet att genomföra reformer för EU-närmandet

Utvecklingstrend

Antagandet av en andra fas av den europeiska reformagendan (ERA 2) och dess handlingsplan i oktober förra året visade en positiv trend när det gällde Kosovos vilja att genomföra EU-relaterade reformer. Tyvärr avspeglades inte detta i reformering av den offentliga sektorn.¹⁵ De allmänna val

¹¹ Swisscontact-Fostering Employment and Growth Opportunities (Fego). Contribution ID 13654.

¹² Sustainable Use of Natural Resources for Environment and Economic Development. Contribution ID: 15084.

¹³ Assessment of value chains, important for Roma, Ashkali and Egyptian communities in South Mitrovicë/a, Initiative for Agricultural Development of Kosovo (supported by Danish Refugee Council, funded by Sida), 2021, Report.

¹⁴ Field Monitoring Report, Danish Refugee Council, 2021.

¹⁵ Commission Staff Working Document, Kosovo 2021 Report, 2021, sidan 10.

som hölls i februari 2021 sköttes överlag bra och det var första gången i Kosovo som ett parti, Vetevendosje Movement, LVV, fick över 50 % av rösterna i ett parlamentsval. Många ministerier genomgick förändringar och det ledde till att institutioner omorganiserades, vilket initialt försämrade effektiviteten. Exempelvis slogs Arbetsministeriet ihop med Finansministeriet, vilket än i skrivande stund skapar förvirring. Det saknas en helhetsbild över antalet anställda och trots behov av att rekrytera fler tjänstemän kan regeringen inte göra det, då en reform av den offentliga förvaltningen ännu inte ägt laga kraft och då det råder anställningsstopp. I lokalvalen i oktober vann och behöll oppositionen makten i fler kommuner än förväntat.¹⁶ Stora skillnader mellan olika kommuner och ekonomiska begränsningar undergrävde kommunernas förmåga att utföra sina uppdrag.¹⁷

Relevans och portfölj

Det finns tre insatser inom den här portföljen. Den största är det EU-delegerade programmet. **Stärkande av det statistiska systemet i Kosovo 2019–2023.**¹⁸ Under rapporteringsperioden har aktiviteterna påverkats starkt av pandemin och fördröjts. Trots det skedde förbättringar när det gällde statistik om inkomst och levnadsvillkor (SILC) och jämställdhetsindexdata, branschstatistik, nationalräkenskaper och data rörande den informella sektorn. Sida bedömer att det finns utmaningar rörande ägarskapet, vilket kommer att påverka en eventuell andra fas.

Ett annat myndighetssamarbete är ProTax II,¹⁹ där det svenska Skatteverket har samarbetat med finansministeriets avdelning för fastighetsskatt (Department for Property Tax, DPT). Slututvärderingen visar att det finns en viss vilja att införa det nya systemet med fastighetsskatt, på både central och lokal nivå men stora utmaningar kvarstår. Under 2021 resulterade projektet också i skatteintäkter på 300 MSEK.²⁰ Verksamhetsperioden avslutades i december förra året, vid en tidpunkt då många svårigheter hade uppstått, främst på grund av omorganisation på ministerienivå.

3.3.2 Mål 4: Offentliga tjänster levereras av bättre kvalitet utifrån principer om icke-diskriminering och lika rättigheter och med minskad korruption

Utvecklingstrend

När det gäller kommunala tjänster är de största hindren för en professionalisering av den offentliga förvaltningen bland annat den bristfälliga tillämpningen av lagen om offentliga tjänstemän, samt problem med låga löner. I Kosovo Report 2021 betonas förbättringarna när det gäller rekryteringen av offentliganställda tjänstemän.²¹ Det politiska inflytandet över tillsättningarna har varit bekymmersamt, men regeringen har visat en vilja att bekämpa nepotism och annan korruption genom att utreda misstänkta personer i ledande ställning. Framstegen avspeglas bland annat i

¹⁶ Local elections in Kosovo, [KOSOVO: Local elections in Kosovo \(freiheit.org\)](https://www.freiheit.org/en/kosovo-local-elections-2021), 24.11.2021.

¹⁷ Commission Staff Working Document, Kosovo 2021 Report, 2021, sidorna 7-8.

¹⁸ Strengthening Statistical System of Kosovo 2019-2023: Contribution ID: 10841.

¹⁹ ProTax II, Contribution ID: 55020197.

²⁰ Evaluation of Development Cooperation between the Ministry of Finance, Labour and Transfers, Property Tax Department, in Kosovo and the Swedish Tax Agency, FCG, 2021, sidorna 15 och 33.

²¹ Commission Staff Working Document, Kosovo 2021 Report, 2021, sidan 14.

Corruption Perceptions Index för 2021 och Transparency International betonar det fredliga regeringsskiftet i Kosovo²². Regeringen behöver dock förbättra de offentliga upphandlingarna.

Relevans och portfölj

Det finns sammanlagt sex insatser inom det här målområdet och ett par andra kan också kopplas till det. **Demos II**²³ har varit relevant för kommuner och dess medborgare då de demokratiska styrelseformerna och tillhandahållandet av offentliga tjänster har förbättrats²⁴. Projektet innebar också goda resultat av kommunernas kapitalplaceringar. Under 2021 har Sida påbörjat planeringen av ett nytt EU-delegerat projekt, för en tredje fas. På grund av förseningar med IPA-programmet 2021²⁵, har det nya avtalet flyttats fram till juni 2022.

Support to Anti-Corruption Efforts in Kosovo III, SAEK III,²⁶ bidrog till utarbetandet av regelverket och tillsynsramen för förebyggande av korruption, och regeringen har lagt fram lagförslag om förebyggande av korruption och penningtvätt. Betydande framsteg gjordes när det gällde att skapa partnerskap mellan offentliga och privata aktörer, med hjälp av sex särskilt utformade workshopar om penningtvätt med kryptovaluta, bolagsstrukturer och rättsliga strukturer samt hantering av personer i politiskt utsatt ställning, med över 200 representanter. Detta ledde till förbättrad samordning och ömsesidig feedback mellan grupperingar inom den privata sektorn och finansunderrättelseenheten.²⁷

3.3.3 Mål 5: Ett mer effektivt rättsväsende, som i högre utsträckning garanterar rätten till en rättvis rättegång i enlighet med europeisk standard

Sida har ingen insats inom det här området, eftersom många andra givare är verksamma här.

3.3.4 Mål 6: Minskat könsrelaterat våld, hatbrott och människohandel

Utvecklingstrend

Det finns fortfarande allvarliga brister när det gäller jämställdheten i Kosovo, vilket framgår av Kosovo Gender Analysis.²⁸ Kvinnor är underrepresenterade i beslutande organ framför allt på lokal nivå. De saknar tillgång till vård av hög kvalitet och utsätts fortfarande för könsrelaterat våld. Bara två av tio kvinnor har formella anställningar. Detta beror på könsdiskriminering, den informella ekonomin och traditionella sociala roller där kvinnorna stannar hemma och tar hand om barnen

²² Transparency International, 2022, Corruption Perceptions Index, CPI, 2021, for Eastern Europe & Central Asia: [CPI 2021 for Eastern Europe & Central Asia:... - Transparency.org](https://www.transparency.org/en/cpi/2021/en/cpi-2021-for-eastern-europe-and-central-asia)

²³ DEMOS II, Contribution ID: 12117.

²⁴ DEMOS II Review, Meier, H, Loshi, K., Morlok, M. 2020.

²⁵ The instrument for Pre-Accession Assistans, IPA, is the programme and financial instrument for candidate countries or potential candidate countries to the EU.

²⁶ Support to Anti-Corruption Efforts in Kosovo III. Contribution ID: 13874.

²⁷ UNDP, SAEK III Narrative Annual Progress Report July 2020 – June 2021, 15 September 2021.

²⁸ Kosovo Gender Analysis, Kosovo Women's Network (KWN), 2018, Prishtina: <https://womensnetwork.org/wp-content/uploads/2018/10/womensnetwork.pdf>. Denna gjordes för EU:s kontor i Kosovo och genomgick en samrådsprocess för validering med olika intressenter.

eftersom det saknas barnomsorg till överkomligt pris. Kvinnor på landsbygden och kvinnor som tillhör etniska minoriteter möter de största svårigheterna.

Relevans och portfölj

Sida har inget direkt stöd till program som enbart är inriktade på könsrelaterat våld, hatbrott och människohandel. Det finns dock flera inslag i andra insatser, exempelvis inom stödet till Kosovar Civil Society Foundation, KCSF, och Kosovo Women's Network.

3.3.5 Mål 7: En mer demokratisk och effektivare polisstyrka.

Sveriges ambassad bidrar inte till detta mål, eftersom många andra givare är verksamma inom området.

3.3.6 Mål 8: Ett mer pluralistiskt civilt samhälle inklusive politiska partier med stärkt folklig förankring

Utvecklingstrend

Civilsamhällesorganisationernas synlighet i Kosovo och deras delaktighet i det offentliga samtalet har förbättrats under 2021, främst tack vare resurser från det internationella samfundet. Röster från etniska minoriteter – i synnerhet romer, ashkali och egyptier – behöver uppmärksammas extra mycket för att deras rättigheter ska tillgodoses.

Relevans och portfölj

Det finns fyra insatser inom den här portföljen. Ett exempel på kärnstöd är stödet till Community Development Fund, **CDF**, och dess **HumanRightivism**²⁹ för att stärka organisationernas kapacitet. Stödet går till 14 lokala organisationer för initiativ inom områdena utbildning och aktivism inom mänskliga rättigheter, watchdog, dokumentation och strategiskt förmildrande, samt miljö rättigheter.

En av dessa organisationer etablerade exempelvis ett center för rådgivning vid tvistemål dit människor kan vända sig för att få råd. En organisation anmälde till exempel en tvist kring ett bygge av ett vattenkraftverk i södra Kosovo på en miljö känslig mark. Centret tog sig an ärendet, och resultatet blev att regeringen nu är tvungen att tillsätta en ordentlig utredning kring planerna för att säkra hållbara miljö aspekter.

Sida har också ingått ett avtal med kulturorganisationen **DokuFest**, som ett nav för kulturutövare. DokuFest har integrerat ömsesidigt utbyte mellan olika kulturutövare inom olika grupper, regionala partner, internationella institutioner och med särskilt fokus på exilkosovaner.

²⁹ CDF Human Rights Program in Kosovo 2019–2023. Contribution ID: 12125.

3.3.7 Mål 9: Förbättrade förutsättningar för befolkningens demokratiska ansvarsutkrävande och deltagande i politiska processer inklusive främjande av fria val

Utvecklingstrend

Som nämnts tidigare i den här rapporten har det skett förbättringar när det gäller genomförande av val. Förra årets val rapporterades vara rättvist och väl genomfört. Utrymme för förbättring finns dock när det gäller kvinnors delaktighet i politiska beslut och unga människors engagemang.³⁰

Relevans och portfölj

Inom det här området finns i huvudsak två stora insatser, med organisationen Kosovo Civil Society Foundation³¹ och med tankesmedjan GAP.³² Sida bedömer att dessa aktörer med hjälp av stödet har fått möjlighet att på ett fritt och oberoende sätt höja kunskapen i samhället om aktuella politiska frågor och trender. GAP följer exempelvis upp de löften som kandidater till borgmästarposterna har givit till befolkningen. Under 2021 rapporterade de, liksom tidigare år, på publika plattformar hur – och om – löfterna infrias av de kandidater som vunnit.

3.3.8 Mål 10: Friare och mer oberoende medier

Utvecklingstrend

I Kosovo är situationen för medierna relativt bra. I World Press Freedom Index 2021 hamnade Kosovo på 78:e plats (av länderna på Västra Balkan hamnade bara Bosnien och Herzegovina högre). I de kommuner i Kosovo där serberna är i majoritet, är dock den oberoende journalistiken mycket begränsad.³³ En stor utmaning i Kosovo för medias oberoende är att många oligarker köper upp mediehus och på så vis får makt över medieutbudet.

Relevans och portfölj

Det finns visst indirekt stöd till medier i Kosovo, via CDF och KSCF: till den internetbaserade rapporteringen om korruption på "Kallxo.com", till BIRN för Tv-debatter före lokalvalen och till Media Kosovo 2.0. Stödet är betydelsefullt och ett område som Sida för nästa strategiperiod funderar på att stärka.

3.3.9 Mål 11: Att partnerländerna i högre grad uppfyller internationella och nationella åtaganden för mänskliga rättigheter, jämställdhet (inklusive EU:s strategi för jämställdhet), och icke-diskriminering

Utvecklingstrend

Kosovos grundlag innehåller en rad bestämmelser om skydd för grundläggande friheter och

³⁰ OECD Development Pathways Multi-dimensional Review of the Western Balkans, sidan 361.

³¹ Core support to KCSF 2020–2023. Contribution ID: 13589.

³² Core support to GAP Institute 2016–2022. Contribution ID: 55140002.

³³ [World press freedom index | RSF](#)

mänskliga rättigheter. Enligt artiklarna 3 och 7 ska offentliga myndigheter se till att alla personer behandlas lika och fullt ut iakttar internationellt erkända grundläggande mänskliga rättigheter och friheter. I juni 2021 lades civilsamhällets rapport om mänskliga rättigheter i Kosovo fram för det kosovanska parlamentets utskott för mänskliga rättigheter, jämställdhet, offer för sexuellt våld i krig, försvunna personer och ansökningar³⁴. I rapporten drogs slutsatsen att covid-19 i oproportionerligt hög grad drabbat minoritetsgrupper och särskilt utsatta personer. Där betonades också att myndigheterna behöver uppmärksamma särskilda behov, exempelvis för personer med funktionsvariationer och HBTQ+-grupper.³⁵

Relevans och portfölj

Ett direkt stöd inom detta målområde är samarbetet med myndigheten för jämställdhet, AGE, som har ett särskilt ansvar för att genomföra lagen om jämställdhet.³⁶ Den utvärdering som nyligen gjordes³⁷ visar att insatsen har förbättrat jämställdhetsarbetet i kommunerna och inom organisationen. Där pekas emellertid också på det starka beroendet av utomstående konsulter, vilket kan äventyra den långsiktiga interna kapacitetsuppbyggnaden.

3.3.10 Mål 12: Kvinnor och män har i högre utsträckning samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Utvecklingstrend

Situationen för kvinnor och för män ser olika ut på nationell och på lokal nivå. År 2021 var 40 % av ledamöterna i parlamentet kvinnor och Kosovo har en kvinnlig president, Vjosa Osmani. På lokal nivå är dock alla borgmästare fortfarande män. Utöver det finns det få kvinnor i de politiska partiernas ledarskikt, vilket undergräver kvinnornas delaktighet i politiska beslut. Sysselsättningsgraden är särskilt låg för kvinnor och unga människor. Omkring en tredjedel av arbetskraften uppskattas vara verksamma inom den informella ekonomin, men exakta uppgifter saknas. **Könssegregeringen** på arbetsmarknaden finns kvar och kvinnor arbetar vanligtvis inom skola, vård och handel. Omsorg om barn är fortfarande en central faktor som undergräver kvinnors delaktighet. Kvinnor äger i mindre utsträckning fastigheter (endast 17 % av alla fastigheter i Kosovo), vilket gör det svårt för dem att få tillgång till lån och möjlighet till ekonomiskt oberoende senare i livet.³⁸

³⁴ Rapporten hade ett starkt fokus på de människorättsliga konsekvenserna av covid-19-pandemin under 2020 och den utarbetades med stöd av FN:s kommission för mänskliga rättigheter och FN:s uppdrag i Kosovos (UNMIK) människorättskomponent.

³⁵ Civil Society Report on Human Rights, in Kosovo in 2020. Maj 2021, sidorna 7-9.

³⁶ Agency for Gender Equality. Contribution ID: 15436. AGE inrättades 2005 som en följd av lagen om jämställdhet. Projektets övergripande mål var att se till att jämställdhet integrerades i den nationella politiken och lagstiftningen och att nätverksplattformar skulle bidra till en institutionell förstärkning av jämställdhetsmekanismer. AGE skulle också bygga upp en stark intern kapacitet och utveckla innovativa jämställdhetsverktyg bland allmänheten i Kosovo.

³⁷ Utvärdering av det svenska stödet till jämställdhetsmyndigheten, AGE, i Kosovo, 2021.

³⁸ Alla uppgifter i det här stycket har hämtats från KWN, Kosovo Gender Analysis.

Relevans och portfölj

Det finns många kopplingar mellan de olika områdena i strategin för att bidra till det här målet. En specifik insats handlar om kvinnors delaktighet på arbetsplatser, med fokus på hälsa och säkerhet i arbetet. Inom programmet har FN-organ och civilsamhällesorganisationer samverkat, med UNOPS som samordnare.³⁹ Insatsen har varit mycket relevant, men på grund av svårigheter inom samordningen sades avtalet mellan Sida och UNOPS upp i förtid. För den kommande strategiperioden kommer Sida att hitta en lösning för att gå vidare.

3.3.11 Mål 13: Ökat förtroende och försoning mellan parterna i och mellan länderna.

Utvecklingstrend

Den pågående EU-stödda dialogen mellan Belgrad och Pristina innebar en stor utmaning för den nya regeringen under 2021. Regeringen har velat ändra den befintliga dynamiken i dialogen för att få en mer likvärdig behandling. EU har med stöd av USA och Storbritannien understrukt att dialogen är det enda sättet att nå fram till en lösning.

Relevans och portfölj

Inom denna portfölj finns tre insatser. UN-Habitats stora program i norra Kosovo är under utfasning, medan programmet med Kulturarv utan gränser (Cultural Heritage Without Borders, CHwB) lär fortsätta i ny form för nästa strategiperiod. Programmet utgår från landets kulturarv för frågor om historia, identitet, etnicitet och försoning. Exempelvis har CHwB⁴⁰ i samarbete med Balkan Sunflowers Kosovo skapat Kunskapscentrum i Obiliq och Shtime för att barn som tillhör de romska, ashkaliska och egyptiska minoritetsgrupperna ska kunna besöka och få kunskap om kulturarvsplatser. Detta har gett dem oförglömliga upplevelser. Dessa minoritetsgrupper har även inrättat "The Cultural Forum of Roma, Ashkali and Egyptian communities" för att identifiera immateriella kulturarv som handlar mer om traditioner och sedvänjor än om fysiska monument.

3.4 Stödområde 3: Stärkt miljömässigt ansvarstagande hos allmänhet, näringsliv och civilsamhälle

3.4.1 Mål 14: Att partnerländerna i högre grad uppfyller EU:S regelverk och internationella överenskommelser för miljö, klimat och energi

Utvecklingstrend

Den nya regeringen under 2021 har visserligen bedyrat att miljöfrågorna är av stor vikt, inte minst när det gäller luftkvaliteten och förnybar energi men hittills utan konkreta förbättringar. En ny energistrategi tas fram i skrivande stund, som kan få betydelse på prioriteringarna och spela en viktig

³⁹ Program on promotion of occupational safety and health, UNOPS. Contribution ID: 13911.

⁴⁰ Cultural Heritage without Borders Kosovo 2016–2022. Contribution ID: 55140003.

roll i arbetet med en mer hållbar miljö- och klimatpolitik för att uppfylla EU:s regelverk. Med stöd från EU finns också planer på att rena utsläppen från de stora kolkraftverken.

Relevans

Sida har genom ambassaden en insats som specifikt är kopplad till målet om EU-integrering och som handlar om att stärka Kosovos myndighet för miljöfrågor⁴¹: Kosovo Environment Protection Agency, KEPA. Den kosovanska parten samverkar med svenska Naturvårdsverket för att exempelvis samla in och analysera data om vatten och luft. En annan målsättning är att ta fram planer för hur koldioxidutsläppen och luftföroreningar kan minska, samt för hur landet ska möta klimatförändringarna. Insatsen är direkt kopplat till artikel 27 i EU:s regelverk.

3.4.2 Mål 15: Stärkt miljömässigt ansvarstagande hos allmänhet, näringsliv och civilsamhälle

Utvecklingstrend

Den allmänna miljömedvetenheten i Kosovo är fortfarande låg. Miljöorganisationerna är svaga trots 20 år med internationellt stöd och de fungerar inte effektivt. De är också i hög grad styrda av givarnas önskemål och prioriteringar. Samarbetet mellan miljöorganisationerna och myndigheterna eller den privata sektorn är också mycket begränsat.

Relevans

Connecting Natural Values with People Foundation (CNVP)⁴² har samarbetat med intresseorganisationen Association of Private Forest Owners om skogsbruksfrågor. Programmet har lett till att skogsägare involverats i beslut som både gynnar fattiga hushåll på landsbygden och miljön, till exempel genom att öka medvetenheten hos intressenter som tidigare medverkat till att minska olaglig skogsavverkning.⁴³ Projektet har också genererat inkomster för kvinnor och unga människor på landsbygden, från andra typer av skogsprodukter än timmer och från medicinalväxter och aromatiska växter.⁴⁴

3.4.3 Mål 16: Mer hållbar samhällsservice inom områden som vatten och avlopp, avfallshantering, energieffektivisering och förnybar energi

Utvecklingstrend

⁴¹ SEPA 2021–2023 Environmental Capacity Building on Data use. Sida Contribution ID: 13386.

⁴² CNVP Private Forestry Kosovo Fas 2. Contribution ID: 55020172.

⁴³ Christoplos, I. och Ylli, V. 2021, Evaluation of support to the project Strengthening Sustainable Private and Decentralised Forestry (SSPDF) Fas 2, sidan 11, Sveriges ambassad i Pristina
https://cdn.sida.se/app/uploads/2021/06/28135308/DE2021_24_62414en.pdf

⁴⁴ Christoplos, I. och Ylli, V. 2021, Evaluation of support to the project Strengthening Sustainable Private and Decentralised Forestry (SSPDF) Fas 2, sidan 14, Tabell 2 i rapporten, Sveriges ambassad i Pristina
https://cdn.sida.se/app/uploads/2021/06/28135308/DE2021_24_62414en.pdf

Miljöskydd, inklusive förvaltning och skydd av naturresurser, är fortfarande lågprioriterat i Kosovo. Frågor relaterade till sysselsättning och ekonomisk utveckling överskuggar politik som rör miljömässigt hållbar utveckling och resiliens mot klimatförändringar. På grund av den instabila politiska situationen och det nödvändiga fokuset på att hantera pandemin, gjordes begränsade framsteg under 2021 när det gällde genomförandet av miljölagstiftningen. Inga framsteg av betydelse gjordes för att uppfylla Stabiliserings- och associeringsavtalet (SAA) med EU, vad beträffar Kapitel 27 Miljö. Europeiska kommissionen konstaterade att Kosovo behöver visa större politiskt engagemang för att för att motverka miljöförstöring och klimatförändringar samt anpassa sig till målen i den gröna agendan för Västra Balkan.⁴⁵

Under 2021 har Kosovos regering haft möten med det civila samhället samt interna och externa aktörer, för att ta fram en strategisk energiplan. Inga fler koleldade kraftverk planeras och målet är att fossila bränslen ska vara utfasade år 2050. Den avgörande frågan är om Kosovo kan gå direkt över till att använda förnybar energi eller om det finns ett behov av att använda gas. De växande utmaningarna för miljöskydd och klimatförändringar kräver betydligt mer politisk vilja. Här kan Sverige och reformsamarbetet ha betydelse som komplement till pågående insatser. Den nationella energiplanen kommer att slutföras i mars 2022.

Relevans

Det svenska stödet till miljöministeriet kompletterar stödet från EU och andra givare och syftar till att öka Kosovos anpassning till EU:s regelverk genom att genomföra miljökapitlet i stabiliserings- och associeringsavtalet. Samarbetet med miljöministeriet för genomförandet av Kosovos miljöprogram KEP (The Kosovo Environmental Programme) ska avslutas i slutet av 2022.

FAO:s skogsprogram⁴⁶ stödde utformningen av den nya skogspolitiken och strategier för utveckling av skogssektorn i Kosovo 2022–2030. Med hjälp av projektstöd inrättades dessutom en arbetsgrupp för lagliga trävaruprodukter och skogsskydd, som även bekämpar illegal avverkning. Den mycket centrala **nya skogsbrukslagen har emellertid ännu inte antagits** av parlamentet, vilket utgör hinder för genomförandet av planerade aktiviteter inom ramen för programmet. FAO-programmet samfinansieras av Sida och EU.

En ny insats med CNVP⁴⁷ om hållbar användning av naturresurser för miljömässig- och ekonomisk utveckling beslutades förra året. Syftet med den kommer att vara att minska fattigdomen bland kvinnor och män som lever nära skogsområden genom att skapa förutsättningar för kompletterande inkomster och arbetstillfällen inom hållbart skogsbruk. Projektet ska också resultera i innovativa och effektiva uppvärmningssystem för bostäder.

⁴⁵ Commision Staff Working Document, Kosovo 2021 Report, 2021, sidan 100, Strasbourg.

⁴⁶ UNFAO Climate change mitigation within forestry sector Sida Contribution 12605.

⁴⁷ Sustainable Use of Natural Resources for Environment and Economic Development. Dev – SUNREED. Sida Contribution 15084.

4. Implikationer för den nuvarande strategin

Det finns flera aspekter att beakta när det gäller Kosovo och reformsamarbetet under de kommande åren. De svåraste delarna är de olösta förbindelserna och dialogen mellan Kosovo och Serbien, den geopolitiska situationen på Västra Balkan samt den politiska situationen med anledning av den pågående ryska aggressionen mot Ukraina.

Sida bedömer att portföljen för strategiperioden har varit relevant under 2021 och de föregående åren. Teamet för reformsamarbete kan dra lärdom av, och vidareutveckla, insatserna när det genomför den nya strategin. De olösta relationerna och risken för spänningar mellan Serbien och Kosovo kommer att vara viktiga att beakta när man genomför den nya strategin och det **nya resultatområdet "Fredliga och inkluderande samhällen"** för Västra Balkan och Kosovo. Konfliktperspektivet behöver fortsättningsvis strategiskt integreras i Sveriges reformsamarbete med Kosovo, liksom ett rättighetsbaserat perspektiv.

Det finns sedan februari 2021 **tecken på ökad politisk stabilitet** tack vare den nya regeringen som har visat en stark vilja att bekämpa korruption, brottslighet och segregering. Det ökande politiska intresset för miljö och motståndskraft mot klimatförändringar behöver tas till vara med hjälp av stöd och normativ dialog. Samma ambition är relevant när det gäller området mänskliga rättigheter, där ett starkare fokus kommer att behövas när det gäller utsatta grupper. Integreringen av rättighetsperspektivet inom området miljö och hållbar ekonomisk utveckling kan också stärkas.

Reformsamarbetsteamet på Sveriges ambassad i Pristina genomför en pågående **operationalisering av den nya strategin**. Den här planen bygger på tidigare analyser och strategiska val när det gäller insatser, aktörer och målgrupper.

De viktigaste stegen och förändringarna under kommande strategiperiod är:

- Fördjupning av portföljen snarare än en utvidgning.
- Ökade synergier mellan de olika resultatområdena.
- Ett innovativt synsätt inom det nya resultatområdet Fredliga och inkluderande samhällen, som ett mervärde till den befintliga portföljen.
- Ett fortsatt stärkt fokus på utsatta grupper som barn, kvinnor, äldre, personer med funktionshinder och HBTQ+-personer.
- Involvering av fler lokala aktörer och närmare samarbete med kommuner för en förbättring av levnadsvillkoren för personer som lever på landsbygden.
- Ökad tematisk samordning med andra aktörer och givare.
- Ett närmare samarbete med andra relevanta givare på miljö- och klimatområdet.
- En fortsatt fördjupad dialog med teamet i Serbien, och fortlöpande samarbete med de andra ambassaderna för genomförandet av den nya strategin.